

MUVAZAA SEBEBİ İLE TASARRUFUN İPTALİ DAVASI

Action for Annulment of Savings Due to Simulation

Umare ATASOY TANRIKULU*

ÖZ

İcra takiplerinde borçlunun, takip başlatılmadan önce veya takip başlatıldıktan sonra ancak hacizden önce elinden çıkarttığı malvarlıkları bakımından, bu tasarruflarını sınırlandıracak herhangi bir kısıtlama bulunmamaktadır. Bununla birlikte; borçluya karşı yapmış olduğu icra takibinin, sonuçsuz kalması ve başarısızlığa uğramasıyla alacağına kavuşamayan alacaklıya İİK m. 277 vd. hükümleri uyarınca borçlunun elinden çıkarmış olduğu malvarlıkları bakımından iptal davası açma hakkı tanınmıştır.

Alacaklı, kendisinden mal kaçırmak isteyen kötü niyetli borçlunun elinden çıkardığı malvarlıkları için İİK m. 277 vd. hükümlerine göre tasarrufun iptali davası açabileceği gibi, gerçekleştirilen tasarrufun muvazaalı olarak yapıldığını ispatlayarak TBK m. 19 hükmüne göre de işlemin hükümsüzlüğünü isteyebilir.

Üzerinde birçok tartışmanın yapıldığı bu iki dava, hizmet ettikleri amaç aynı olsa da nitelikleri ve kötüniyetli borçluya olan yaptırımları bakımından birbirinden çok farklı olan iki davadır. Bu sebeple, kanunda yaptırımı hükümsüzlük olan muvazaa kurumuna, İİK m. 227 vd. maddelerinde düzenlenen iptal kurumunun hükümlerini uygulamak, birbirinden çok farklı olan iki davayı birleştirip karıştırmak, kanunen alt yapısı olmayan yeni bir dava türü yaratmak olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Tasarrufun İptali Davası, Muvazaa, Zarar Verme Kastı

Makalenin Geliş Tarihi: 21.06.2022, **Makalenin Kabul Tarihi:** 14.09.2022.

* Avukat, Konya Barosu, e-posta: umareatasoy@gmail.com, ORCID: 0000-0002-7283-144X.

ABSTRACT

In the enforcement proceedings, there are no restrictions to limit these savings in terms of assets disposed of by the debtor before or after the proceedings have been initiated but before the foreclosure. However; the creditor has been given the right to file an action for annulment in terms of the assets dismissed by the debtor pursuant to the provisions of Article 277 of the EBL, when the execution proceedings made by the creditor against the debtor were inconclusive and failed.

The creditor may file a lawsuit for the annulment of the savings in accordance with the provisions of Article 277 of the EBL for the assets that the debtor has disposed of in bad faith, or may request the invalidity of the transaction, in accordance with the provisions of Article 19 of the TCO, proving that the savings were made as simulation.

These two cases, on which many debates have been made, are two very different cases from each other. For this reason, applying the provisions of the annulment institution to simulation will be to combine and mix two very different cases, to create a new type of lawsuit that does not have a legal infrastructure.

Keywords: Case of Cancellation of Savings, Simulation, Intention To Endamaging

I. GİRİŞ

Günümüzde borçluların büyük bir kısmının, kötü niyetli olarak, alacaklıların alacağına kavuşmasını hukuki yollarla engellediği, edineceği malvarlığı değerlerini; eşinin, dostunun, evladının, yakın arkadaşının, kısacası kendi adı haricinde herhangi birinin adı ile muvazaalı olarak edindiği ülkemizde, alacaklının mağduriyetini gidermek için maalesef bir düzenleme bulunmamaktadır. Zira resmi olarak borçlunun adına görünmeyen bir malvarlığı değerinin, aslında borçluya ait olduğunu ispat etmek ve alacaklının alacağına kavuşmasını sağlamak; hukuki yollar bakımından oldukça yorucu olmakla birlikte ispat açısından da alacaklının elinin güçsüz olduğu bir durumdur. Buna rağmen, borçlunun kendi adına edinmiş olduğu ancak borcun doğumundan sonra devrettiği malvarlığı değeri bakımından, alacaklının bir çıkış yolu bulunmaktadır. Borçlunun mal kaçırma kastı ile adına kayıtlı malvarlığını devretmesi durumunun sıklıkla karşımıza çıktığı bu dönemde,

alacaklının mağduriyetini bir nebze olsun azaltacak bir dava türü olan İcra ve İflas Kanunu'nun 277 ve devamı maddelerinde düzenlenen tasarrufun iptali davası, incelemeye değer görülmüştür. Uygulamada tasarrufun iptali davası çoğunlukla muvazaa davası ile karıştırılmaktadır. Bu çalışmada muvazaa davası ve bu davaya benzer diğer kurumlar karşılaştırılarak açıklanmış, daha sonra doktrinde tartışmaya sebep olan tasarrufun iptali davasında muvazaa kavramı İİK ve TBK çerçevesinde, Yargıtay kararları ışığında incelenmiştir.

II. TBK M. 19 HÜKMÜNE GÖRE MUVAZAA KAVRAMI

A. Genel Olarak

Hukuk düzeni tarafların gerçek iradelerine, onların lehine bir sonuç bağlamadığı zaman, taraflar gerçek iradelerini gizleme, örtme eğilimine girerler. Buna muvazaa denir. Muvazaa, tarafların yaptıkları sözleşmenin hiç hüküm doğurmaması veya görünüşteki sözleşmeden başka bir sözleşmenin hüküm doğurması hususunda anlaşmalarıdır¹.

¹ Ejder **Yılmaz**, Hukuk Sözlüğü, Yetkin Yayınları, Yenilenmiş 4. Baskı, Ankara 2012, s.524; Andreas **Von Tuhr**, Borçlar Hukuku (Çeviren: Cevat **Edege**), Yargıtay Yayını No: 15, 2. Baskı, Olgaç Matbaası, Ankara 1983, s.274; Hugo **Oser** ve Wilhelm **Schönenberger**, Borçlar Hukuku 1. Kısım Madde 1-40, 5. Cilt (Çeviren: Recai **Seçkin**), Adalet Bakanlığı Yayınları, Ankara 1947, s.145; Andreas Bertalan **Schwarz**, Borçlar Hukuku Dersleri 1. Cilt (Çeviren: Bülent **Davran**), İstanbul Üniversitesi Yayını No: 345, Kardeşler Basımevi, İstanbul 1948, s.293; Hermann **Becker**, İsviçre Borçlar Kanunu Şerhi, Borçlar Hukuku 1. Kısım Madde 1-36 (Çeviren: Bülent **Olçay**), Adalet Bakanlığı Yayınları, Ankara 1967, s.84; Fritz **Funk**, Borçlar Kanunu Şerhi 1 Umumî Hükümler, (Çevirenler: Hıfzı **Veldet** ve Cemal Hakkı **Selek**), Üniversite Kitabevi, İstanbul 1938, s.28; Kemal **Oğuzman** ve Turgut **Öz**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt 1, 12. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2014, s.130; Selahattin Sulhi **Tekinay**, Sermet **Akman**, Haluk **Burcuoğlu** ve Atilla **Altıp**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 7. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul 1993, s.407; İhan **Postacıoğlu**, Gayri Menkullerin Ferağına Müteallik Akitlerde Şekle Riayet Mecburiyeti, İÜHF, Doktora Tezi, İktisadi Yürüyüş Matbaası ve Neşriyat Yurdu, İstanbul 1945, s.114; Safa **Reisoğlu**, Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümleri, 24. Bası, Beta Yayınları, İstanbul 2013, s.105; Ali Naim **İnan**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler Ders Kitabı, AÜHF Yayınları No:435, Ankara 1979, s.178; Erzan **Erzurumluoğlu**, Borçların Genel Kuralları, Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayını, Ankara 1977, s.29; Fikret **Eren**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 26. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2021, s.406; Ahmet **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Genişletilmiş 18. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara 2014, s.178; Nihat **Yavuz**, Muvazaa İnançlı İşlem Nam-ı Müstear ve Kanuna Karşı Hile Davaları, Yetkin Yayınları, Ankara 2001, s.50; Ali İhsan **Özüğür**, Tenkis, Mirasta Denkleştirme ve Muvazaa Davaları, 4. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2013, s.439; Mahmut **Coşkun**, Tasarrufun İptali ve İstihkak Davaları, Seçkin Yayınları, Ankara 2022, s.46; Süleyman **Sapanoğlu**, Muvazaa ve İnançlı İşlem Davaları, 3. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara 2022, s.26; Halil

Muvazaa, mutlak veya nispi olabilir. Nispi muvazaanın da sözleşmede muvazaa, sözleşmenin koşullarında muvazaa ve şahısta muvazaa olmak üzere çeşitli şekilleri vardır.

Mutlak muvazaada taraflar, gerçekte hiçbir sözleşme (işlem) yapmak istememekte, görünürdeki sözleşme ile sadece üçüncü kişileri aldatmaktadır². Burada sözleşmenin kurulmasının temel şartı olan taraf iradelerinin uyumu şartı gerçekleşmediğinden, yapılan hukuki işlem geçersizdir³. Kural olarak bu geçersizlik bütün üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilir. Nisbi muvazaada ise tarafların bir hukuki işlem yapma kastı vardır; ancak taraflar iradelerine uyan bir hukuki işlemi, iradelerine uymayan başka bir hukuki işlemle gizlemektedirler⁴. Nisbi muvazaada iki tane hukuki işlem vardır. İlki, tarafların gerçekte yapmak istedikleri; ancak üçüncü kişilerden sakladıkları gerçek/gizli işlem; ikincisi ise, üçüncü kişileri aldatmak amacıyla, yaptıkları görünürdeki işlemdir⁵. Muvazaada, görünürdeki işlem, tarafların gerçek iradelerine uygun olmadığı için geçerli değildir⁶. Gerçek/gizli işlemin geçerliliği konusuna gelince, eğer tarafların yapmış oldukları gizli işlem

---

Ahmet Bakırcı, Tasarrufun İptali ve Muvazaa Davaları, Seçkin Yayınları, Ankara 2022, s.147; Ferit Hakkı Saymen, Borçlar Hukuku Dersleri 1. Cilt Umumi Hükümler, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul 1950, s.174

² Nihat Yavuz, Türk Borçlar Kanunu Şerhi, 1. Cilt, 2. Baskı, Ankara 2001, s.209; Oğuzman ve Öz, s.131; Eren, s.409; Eraslan Özkaya, Açıklamalı-İçtihatlı İnançlı İşlem ve Muvazaa Davaları, Güncellenmiş 7. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara 2017, s.189; Reisoğlu, s.105; İnan, 178; Erzurumluoğlu, s.30; Von Tuhr, s.273; Oser ve Schönerberger, s.146; Kılıçoğlu, s.180; Yavuz, Muvazaa, s.50; Özüğür, s.442; Coşkun, s.49; Sapanoğlu, s.49; Saymen, s.175

³ Oğuzman ve Öz, s.132; Tekinay, Akman, Burcuoğlu ve Altop, s.412; Postacioğlu, s.117; Reisoğlu, s.106; İnan, s.182; Erzurumluoğlu, s.30; Von Tuhr, s.274; Oser ve Schönerberger, s.147; Schwarz, s.294; Becker, s.85; Funk, s.29; Eren, s.414; Kılıçoğlu, s.181; Yavuz, Muvazaa, s.51; Özüğür, s.444; Sapanoğlu, s.32; Saymen, s.177

⁴ Reisoğlu, s.105; İnan, s.180; Erzurumluoğlu, s.30; Von Tuhr, s.274; Oser ve Schönerberger, s.146; Schwarz, s.295; Funk, s.29; Eren, s.410; Kılıçoğlu, s.180; Yavuz, Muvazaa, s.50; Özüğür, s.442; Coşkun, s.49; Timuçin Muşul, Tasarrufun İptali Davaları, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2021, s.151; Sapanoğlu, s.37; Selahattin Sulhi Tekinay, Borçlar Hukuku, 4. Bası, Sermet Matbaası, İstanbul 1979, s.359; Saymen, s.176; Oğuzman/Öz, nitelikli(mevsuf) muvazaa terimini kullanmaktadır, bkz. Oğuzman ve Öz, s.131

⁵ Şahin Akıncı, Borçlar Hukuku Bilgisi, Genel Hükümler, Gözden Geçirilmiş 7. Baskı, Sayram Yayınları, Konya 2013, s.91; Özkaya, s.190; İnan, s.180; Özüğür, s.443

⁶ Akıncı, s.91; Tekinay, Akman, Burcuoğlu ve Altop, s.412; Postacioğlu, s.119; Reisoğlu, s.107; Eren, s.413; Kılıçoğlu, s.181; Özüğür, s.446; Coşkun, s.49; Sapanoğlu, s.32; Funk, s.29

kanunda şekil şartına tabii bir hukuki işlem ise, ancak bu şartı gerçekleştirdiği ölçüde geçerli olacak, şekil şartına uymadığı takdirde geçersiz olacaktır⁷.

Sözleşmede muvazaa halinde taraflar görünüşteki sözleşmenin vasfını değiştirirler⁸. Örneğin, muris muvazaasında, miras bırakan aslında bağışlamak istediği taşınmazını saklı pay sahibi olsun veya olmasın mirasçılardan mal kaçırmak amacıyla satış veya ölünceye kadar bakma akdi gibi göstererek temlik etmektedir⁹.

Sözleşmenin koşullarında muvazaada taraflar, görünüşteki sözleşmeyi yapmayı ciddi olarak istemekle birlikte bu sözleşmenin getirdiği bazı mali yükümlülükleri istememektedirler. Tapu harcını az ödemek için taşınmazın gerçek bedelinin, görünüşteki resmi satış sözleşmesinde az gösterilmesi veya önalımı hakkının kullanılmasını önlemek, kullanıldığı takdirde daha fazla kazanç sağlamak amacıyla satış bedelinin fazla gösterilmesi sözleşmenin koşullarında muvazaaya örnek teşkil eder¹⁰. Sözleşmenin taraflarının bedelde muvazaa iddiasını ileri sürmeleri halinde hakkın kötüye kullanılması durumu oluşacağı için bunun dinlenemeyeceği¹¹ yönünde uygulamada ve doktrinde hemen hemen bir görüş birliği mevcut ise de üçüncü kişilerin bedelde muvazaa bulunduğu iddiasını ileri sürmeleri durumunda sözleşmenin tümünden geçersiz sayılıp sayılamayacağı yönünde içtihatlar arasında tam bir uyum bulunduğu söylenemez¹². Yargıtay¹³ son

⁷ Oğuzman ve Öz, s.133 vd.; Tekinay, Akman, Burcuoğlu ve Altop, s.413; İnan, s.184; Reisoğlu, s.108; Von Tuhr, s.274; Oser ve Schönerberger, s.147; Schwarz, s.295; Becker, s.87; Funk, s.29; Eren, s.419; Kılıçoğlu, s.181; Yavuz, Muvazaa, s.53; Özüğür, s.446; Coşkun, s.49; Sapanoğlu, s.51; Saymen, s.177

⁸ Postacioğlu, s.116; İnan, s.180; Eren, s.411; Kılıçoğlu, s.178; Yavuz, Muvazaa, s.51; Özüğür, s.443; Sapanoğlu, s.54

⁹ İnan, s.180; Özkaya, s.191 vd.; Eren, s.411; Kılıçoğlu, s.179; Yavuz, Muvazaa, s.51; Özüğür, s.443; Sapanoğlu, s.54

¹⁰ Schwarz, s.293; Becker, s.87; Postacioğlu, s.116; Reisoğlu, s.111; İnan, s.181; Eren, s.411; Kılıçoğlu, s.178; Yavuz, Muvazaa, s.51; Özüğür, s.443; Sapanoğlu, s.56; Saymen, s.175

¹¹ Oğuzman ve Öz, s.135; Eren, s.412; Reisoğlu, s.111; İnan, s.190; Özüğür, s.449

¹² Özkaya, s.192; Schwarz'a göre, tarafların iradeleri tapuda gösterilen meblağ konusunda uyuşmamakta, taraflarca anlaşılan bedel ise resmi olarak satım sözleşmesinde belirtilmemektedir. Bu sebeple bedelde muvazaalı olan taşınmaz satım sözleşmesi geçersizdir. Bkz. Schwarz, s.294

¹³ Y. HGK, E. 2011/13-173 K. 2011/291 "Kural olarak, muvazaalı işlemin tarafları birbirine karşı kendi muvazaasına dayanarak talepte bulunabilir, üçüncü kişilere karşı bu durumu ileri süremezler ise de, somut olayda olduğu gibi tapuda bedelin düşük gösterilmesi suretiyle yapılan muvazaa taraflar arasındaki muvazaa niteliğinde olmadığından bu tür bir muvazaaya

zamanlardaki kararlarında bedelde muvazaa halinde sözleşmeyi tümden geçersiz saymamaktadır.

Şahısta muvazaa¹⁴ türünde sözleşmeden yararlanacak kişi yerine başka bir kişi gösterilmektedir. Sözleşmenin taraflarından biri görünüşte kendi adına hareket etmekte ise de aslında sözleşmede gösterilmeyen başka bir kişi namına kazanımı iktisap etmekte ve borç yüklenmektedir¹⁵. Şahısta muvazaa ile namı müstear birbirinde farklı kavramlardır. Şahısta muvazaada iki taraf olduğu halde, namı müstearda üç kişi bulunmaktadır¹⁶.

B. Muvazaanın Benzer Kurumlarla Karşılaştırılması

1. Namı Müstear ve Muvazaa

Namı müstear eski hukukumuzda uygulanan bir müesseseye olup şu anda mevcut kanunlarımızda düzenlenmemiştir. Bu müesseseye daha çok doktrin ve uygulamada rastlanmaktadır¹⁷. Namı müstear, borçlunun adını gizleyerek borçlu hesabına ancak kendi namına hareket eden kişiye denir¹⁸. Başka bir deyişle namı müstear öne sürülen, araya giren şahıstır. Yargıtay bir kararında namı müstearın, genel bir kavram olan muvazaanın alt kategorisi olduğunu belirtmiştir¹⁹.

---

dayanılarak talepte bulunulması olanaklı değildir.” (www.kazanci.com, erişim tarihi: 27.03.2022)

¹⁴ Hüseyin **Hatemi**, Rona **Serozan** ve Abdülkadir **Arpacı**, Eşya Hukuku, Filiz Kitabevi, İstanbul 1991, s.575; **Eren**, s.413; **Tekinay**, **Akman**, **Burcuoğlu** ve **Altop**, s.411; **Postacioğlu**, s.115; **İnan**, s.181; **Yavuz**, Muvazaa, s.51; **Özüğür**, s.443; **Sapanoğlu**, s.58; aksi yönde bkz. **Oğuzman/Öz**'e göre şahısta muvazaa şeklinde bir muvazaa türünün yoktur, bkz. **Oğuzman** ve **Öz**, s.131

¹⁵ **Özkaya**, s.194; **İnan**, s.181; **Eren**, s.413

¹⁶ **Özkaya**, s.195

¹⁷ **Eren**, s.428; **Hatemi**, **Serozan** ve **Arpacı**, s.573; **Özüğür**, s.455

¹⁸ **Özkaya**, s.1267; **Postacioğlu**, s.114; **Yavuz**, Muvazaa, s.64; **Eren**, s.429; **Özüğür**, s.454; Ahmet Cemal **Ruhi** ve Canan **Ruhi**, Tapu İptali ve Tescil Davaları, 2. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara 2022, s.510; **Sapanoğlu**, s.508

¹⁹ Aksi yönde bkz. **Postacioğlu**, s.114 vd.; aynı yönde bkz. **Hatemi**, **Serozan** ve **Arpacı**, s.575; **Y. 4. HD, E.1990/4988 K.1991/7141** “Nam-ı müstear işlemi, bir danışıklı işlemdir ve muvazaanın alt kategorisini oluşturur. Taraflar bakımından danışıklı olan hukuki işlem, geçerlik biçimi bakımından özel bir yazılı biçime tabi değilse, sözleşmede Taraf gözükmeyen kişi sözleşmenin aslında kendi hesabına yapıldığını, bu nedenle taraflar bakımından danışıklı olduğunu ileri sürerek sözleşmenin kendi hesabına yapılmış olduğunun tesbitini isteyebilir. Ancak, sözleşmede taraf olarak gözükmeyen kişi bu muvazaa iddiasını yalnız yazılı (kesin) kanıtlarla ispat edebilir. Tanıkla kanıtlayamaz. Çünkü, o kişi sözleşmede taraf değilse de danışıklı işlemin tarafıdır.” Bkz. **Y. İBK, E.**

Namı müstear ile muvazaalı işlemleri birbirinden ayırmak gerekir. Namı müstear, dolaylı temsile dayalı inançlı vekalet sözleşmesi veya inanç anlaşması gereğince hakkı devretme borcu dışında, devraldığı hakkın tam sahibi olur. Burada hakkın namı müsteara geçmesi istenmektedir. Oysa muvazaada hakkın devri taraflarca istenmez²⁰.

Namı müstear karmaşık bir yapıya sahiptir²¹. İnançlı işlem ve muvazaada iki taraf varken, namı müstearda üç taraf vardır. Bu itibarla namı müstearda; her üç tarafın karşılıklı olarak birbirleriyle ikili ilişkilerinin iyi tahlil edilmesi ve hangi hukuki zemine oturtulacağını belirlenmesi, bundan sonra her üç tarafın durumlarının birlikte ele alınıp incelenmesi gerekmektedir²². Bir kısım görüş namı müstear halinde muvazaa hükümlerinin²³, başka bir görüş namı müsteara inançlı işlem hükümlerinin²⁴, bir diğer görüş ise namı müsteara

---

1953/8 K. 1953/7 T. 7.10.1953 "Namı müstear davalarında muvazaanın isim üzerindeki bir şekilden başka bir şey değildir. Satıcı zahir şekilde alıcı, hakiki alıcı her üçü aktin taraflarını teşkil ederler. Hakiki alıcının ismi kasten saklanmıştır. Kullanılan isimlere bakılmıyarak hakiki ve müşterek maksadın aranması kanun icabıdır. Nam müstear ve muvazaa iddiaları aynı şeydir. Umum, husus farkı vardır. Muvazaa iddiası daha geniş olduğu halde nam müstear iddiası onun bir nevidir. Bu itibarla Medeni Kanunumuza göre namı müstear davası mesmudur." (www.kararara.com, erişim tarihi: 26.02.2022)

²⁰ Eren, s.430; Sapanoğlu, s.508

²¹ **Y. HGK, E. 1976/1-3265 K. 1977/320** "5.2.1947 günlü İçtihadı Birleştirme Kararında varlığı kabul edilen ve isbat şekli belirlenen "namı müstear" davalısının dahi muvazaa ile yakın ilişkisi bulunduğu kuşkusuzdur. Olayda, 27 parsel sayılı taşınmazın gerçek malikinin tapu sicilinde adı yazılı olan davalı (H) değil (M.F.S.) olduğu iddiası bir "namı müstear" davasından başka bir şey değildir. Böylece taraflar arasında kendine özgü bir mülkiyet uyumsuzluğu niteliği taşıyan ve tapu siciline gerçek malik adının yazılmasını sağlamak amacıyla açılan bu davanın İçtihadı Birleştirme Kararında öngörülen biçimde "Yazılı delil" ile isbat edilmesi olanağı vardır. -KARŞI OY YAZISI- Uygulama bakımından tartışılan birbirine zıt iki İçtihadı Birleştirme Kararı vardır. Bunlardan 5.2.1947 gün ve 6 sayılı olan: "Namı müstear davaları yazılı delille ispat edilebilir" ilkesini getirmiş buna karşılık diğer 7.10.1953 gün ve 7/8 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı ise "Namı müstear durumu bir inançlı temlikin, bir muvazaalı muamele arkasında gizlenmesi şeklinde kendini gösterirse bu takdirde geçerli bir sözleşme olmadıkça namı müstear iddiasında bulunan kişiye dava hakkı tanınmaz" ilkesini getirmiştir. 1953 tarihli bu içtihadı birleştirme kararı gerek yargısal alanda ve gerekse Doktrinde bu biçimde yorumlanmaktadır." (www.kararara.com, erişim tarihi: 28.02.2022); Namı müstear iddiasının YİBK 7.10.1953 tarihli E. 1953/8 K. 1953/7 ve YİBK 5.2.1947 tarihli E. 1945/20 K. 1947/6 gereğince yazılı delille ispatlanması gerektiğine ilişkin kararlar için bkz. Y. 1. HD, 1985/3801 E. 1985/5412 K.; Y. 1. HD, 1982/8193 E. 1982/10107 K.; 14.HD, 1989/2523 E. 1990/2501 K.

²² Özkaya, s.1268

²³ Hatemi, Serozan ve Arpacı, s.575

²⁴ Tekinay, s.366

dolaylı temsil hükümlerinin uygulanması gerektiğini belirtmektedir²⁵. Bununla birlikte namı müstear, muvazaanın da olma ihtimalini ortadan kaldırmaz. Namı müstear, mülkiyeti devreden kişi (malik), çoğu zaman bu durumu yani gerçek devralanın kimliğini bilmez²⁶. Namı müstear ilişkisi mülkiyeti gerçek devralamak isteyen ile görünürde devralan kişi arasındaki bir ilişkidir. Ancak mülkiyeti devreden kişi, namı müstear ilişkisini biliyorsa burada görünürdeki işlem durumunda olan satış sözleşmesi muvazaalıdır²⁷.

Adı gizlenen borçlunun, namı müstearı olarak bir malvarlığı değerini devralan kişi, gerçekte adı gizlenen borçlu hesabına devraldığından borçlunun malvarlığı değerinde bir azalma meydana gelmiş olmaz. Borçlunun malvarlığı değerinde azalmaya sebebiyet verilmediğinden namı müstear halinde, iptal davasına konu olabilecek (iptali gereken) bir tasarruf işlemi de yok demektir²⁸.

2. İnanç Sözleşmesi ve Muvazaa

İnançlı işlem ile bir kimse (inanana) mülkiyet veya alacak hakkını, belirli bir süre veya amaçla inanılana geçirir; ancak süre dolunca veya amaç gerçekleşince inanılan, inanç anlaşmasına göre, mülkiyeti ya da alacak hakkını tekrar inanana devretme borcu altına girer²⁹. İnançlı işlemler bir yandan mülkiyeti nakil borcu doğurması bakımından tarafları bağlayıcı, diğer yandan, mülkiyetin naklinin sebebini teşkil etmesi açısından tasarruf işlemlerini bünyesinde barındıran sözleşmelerdir³⁰. Dolayısıyla inançlı işlemlerde taahhüt işlemi (inanç anlaşması) ve tasarruf işlemi (devir sözleşmesi) olmak üzere iki işlem vardır³¹.

İnanç sözleşmesi ile muvazaanın birbirine benzer noktaları bulunmaktadır. İnanç sözleşmesinde iç ilişki inanç anlaşması ile kurulurken, muvazaalı işlemlerde muvazaa anlaşmasıyla kurulur. Her iki işlemde de devredilen mülkiyetin veya hakkın geri devredilmesi taahhüdü göze çarpmaktadır.

²⁵ Detaylı bilgi için bkz. **Özkaya**, s.1270-1274

²⁶ **Eren**, s.430

²⁷ **Eren**, s.431; *Eren*'e göre burada "şahısta muvazaa" söz konusudur. Aynı yönde bkz. **Hatemi, Serozan ve Arpacı**, s.575

²⁸ Timuçin **Muşul**, İcra ve İflas Hukuku Cilt:2, 6. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2013, s.1755

²⁹ **Oğuzman ve Öz**, s.135; **İnan**, s.191; **Erzurumluoğlu**, s.31; **Eren**, s.424; **Kılıçoğlu**, s.186; **Yavuz**, Muvazaa, s.61; **Özüğür**, s.452; **Ruhi ve Ruhi**, s.508; **Sapanoğlu**, s.503; **Schwarz**, s.297; **Saymen**, s.179

³⁰ Y. HGK, E. 2010/14-394 K. 2010/395 (www.lexpera.com.tr, erişim tarihi: 22.02.2022)

³¹ **Eren**, s.424; **İnan**, s.191; **Yavuz**, Muvazaa, s.61

İnanç sözleşmesi ile muvazaanın ayrıldıkları nokta ise, inançlı işlemde taraflar arasındaki devir ciddi olarak istenirken, muvazaada bunun istenmemesidir³². İnanç sözleşmesinde tarafların gizledikleri bir işlem yoktur, muvazaada ise üçüncü kişileri aldatmak için, tarafların gerçek iradelerine aykırı olarak ortaya koydukları bir hukuki işlem vardır. Bundan dolayı, inanç sözleşmesi geçerli bir sözleşmedir³³; iptali ya da butlanı ileri sürülemez. Muvazaalı işlemlerin hükümsüzlüğünün tespiti için herhangi bir zamanaşımı süresi söz konusu değilken, inançlı işlemlerde zamanaşımı süresi on yıl ile sınırlıdır³⁴. Bununla birlikte, inanılan ve inanan arasındaki inanç sözleşmesi gerçek bir inanç sözleşmesi olmayıp, sözleşmeden, haksız fiilden kaynaklanan yükümlülüklerden kaçmak veya alacaklılardan mal kaçırmak kastıyla yapılmış olabilir. Bu durumda inanç sözleşmesinden³⁵ değil, yerine göre muvazaa³⁶ veya kanuna karşı hileden³⁷ söz edilir.

3. Kanuna Karşı Hile ve Muvazaa

Kanuna karşı hilede, taraflar hukuk düzeninin yasakladığı hukuki veya ekonomik bir sonucu elde etmek için, yapılması hukuken caiz başka bir işlem yaparlar³⁸. Kanuna karşı hile ile gerçekleştirilen işlemin geçerliliği iki şekilde yorumlanmaktadır.

Kanun koyucu sadece davranış biçimini düzenleyip de bizzat amacın elde edilmesini yasaklamadığı hallerde, kanunun öngördüğü araç yerine başka bir

³² Oser ve Schöenberger, s.146; Schwarz, s.298; Funk, s.29; Tekinay, Akman, Burcuoğlu ve Altop, s.415; Reisoğlu, s.115; İnan, s.194; Eren, s.428; Kılıçoğlu, s.189; Yavuz, Muvazaa, s.62; Özüğür, s.453; Ruhi ve Ruhi, s.510; Sapanoğlu, s.504

³³ Oser ve Schöenberger, s.146; Schwarz, s.298; Funk, s.29; Kılıçoğlu, s.189; Eren, s.427; Reisoğlu, s.115; Erzurumluoğlu, s.31; Özüğür, s.452; Sapanoğlu, s.503

³⁴ Yavuz, Muvazaa, s.63; Ruhi ve Ruhi, s.510

³⁵ Aksi yöndeki görüş için bkz. alacaklılardan mal kaçırmak kastı ile yapılan işlemlerin inançlı işlem olduğuna dair görüş için bkz. v. Tuhr'a göre, alacaklılardan mal kaçırmak için yapılan tasarruf işlemi muvazaalı değil inançlı işlemdir. Dolayısıyla bu hukuki muamele ne muvazaalıdır ne de batıldır. Bu durumda hukuki işlem İİK m.277 vd. hükümlerine göre iptal olunabilir. Kazandırıcı işlemi yapan kimsenin hile kastı ne kadar fazla ise, mevzubahis şeyi de hakikaten devretmeyi istemiş olduğunu da o nipette kabul etmek gerekir. Bir kimse gayeyi arzu etmiş ise o gaye giden vasıtayı da arzu etmiş demektir, Von Tuhr, s.201, 276 ve s.248 dipnot:46

³⁶ Funk, s.29; Tekinay, Akman, Burcuoğlu ve Altop, s.417; İnan, s.195; Oğuzman/Öz'e göre inanç anlaşmasının gizlenmesi durumunda nispi muvazaa oluşur, bkz. Oğuzman ve Öz, s.136

³⁷ Oser ve Schöenberger, s.146 vd.; Saymen, s.180

³⁸ Eren, s.431; Tekinay, Akman, Burcuoğlu ve Altop, s.420; Reisoğlu, s.134; İnan, s.195; Erzurumluoğlu, s.31; Yavuz, Muvazaa, s.68; Özüğür, s.456; Sapanoğlu, s.509

yolun seçilmiş olması, hukuki işlemi geçersiz kılmaz³⁹. Zira burada kanuna kaşı hile yoktur.

Kanun koyucunun ulaşılmak istenilen amacı ve bu amaca ulaşmak için takip edilen aracı yasakladığı hallerde, kanuna karşı hilenin varlığı kabul edilir ve hukuki işlem geçersiz olur⁴⁰. Örneğin TMK 873/II hükmüne göre; “Borcun ödenmemesi halinde rehinli taşınmazın mülkiyetinin alacaklıya geçeceğine ilişkin sözleşme hükmü geçersizdir.” Burada emredici nitelikteki bu hükmün etkisinden kurtulmak için, taraflar sözü geçen taşınmazı, satış vaadiyle satmış ve sonunda ferağa icbar için açılan dava ile taşınmazın mülkiyetinin tesciline karar almışlarsa, bu son işlem kanuna karşı hiledir⁴¹.

Kanuna karşı hile ile muvazaalı işlem görünüş ve etkileri bakımından birbirinden ayrılır. Kanuna karşı hilede yararı çığnenen belirli bir kişi aramaya gerek yoktur, başka bir deyişle kanuna karşı hile hiç kimsenin menfaatine olmaksızın da yapılabilir⁴². Buna karşın muvazaalı işlemde yararı çığnenen üçüncü bir kişi vardır. Kanuna karşı hilede, muvazaalı işlemin aksine, gizlenen bir sözleşme ve amaç yoktur, genellikle saik gizlenmektedir. Dolayısıyla, kanuna karşı hilede, taraflar gerçek niyetlerini gizleyerek kurdukları sözleşmenin hukuki sonuçlarını istemelerine karşılık, muvazaalı işlemde taraflar görünürdeki işlemin sonuçlarını istemezler⁴³. Kanuna karşı hile aynı zamanda muvazaalı bir sözleşme ile yapılabilir. Eğer böyle bir durum varsa ve muvazaa ispat edilirse, hukuki işlem muvazaa nedeni ile hükümsüz kalır⁴⁴. Ayrıca kanuna karşı hilenin ispatlanmasına ve kanuna karşı hileden dolayı bir yaptırım uygulanmasına gerek yoktur⁴⁵.

³⁹ Eren, s.432; İnan, s.196; Yavuz, Muvazaa, s.69; Özüğür, s.456

⁴⁰ Eren, s.431; Özüğür, s.456; Reisoğlu, s.134; Özkaya, s.1311; İnan, s.197; Yavuz, Muvazaa, s.69, 72; Tekinay, s.367 vd.

⁴¹ Eren, s.431; aynı yönde bkz. Tekinay, s.369

⁴² Özkaya, s.1309

⁴³ Becker, s.84; Tekinay, Akman, Burcuoğlu ve Altop, s.422; Eren, s.433; Reisoğlu, s.135; İnan, s.198; Yavuz, Muvazaa, s.71

⁴⁴ Özkaya, s.1313; İnan, s.198

⁴⁵ Turhan Esener, Türk Hususi Hukukunda Lügat Muvazaalı Muameleler, İstanbul 1965, s.19 (Aktaran: Özkaya, s.1313)

4. Muvazaa, İnanç Sözleşmesi, Namı Müstear ve Kanuna Karşı Hile Karşılaştırmalı Tablo

Muvazaa	İnanç Sözleşmesi	Namı Müstear	Kanuna Karşı Hile
Muvazaa her türlü delille ispat edilir.	İnanç sözleşmesinde inanç anlaşması yazılı delille ispat edilir.	Namı müstear yazılı delille ispat edilir.	Kanuna karşı hile her türlü delille ispat edilir.
Muvazaada yararı çığnenen bir kişi olmak zorundadır.	İnanç sözleşmesinde yararı çığnenen belirli bir kişi olmak zorunda değildir.	Namı müstearda yararı çığnenen belirli bir kişi olmak zorunda değildir.	Kanuna karşı hilede yararı çığnenen belirli bir kişi olmak zorunda değildir.
Muvazaada gizlenen bir sözleşme ve amaç vardır. Aldatma kastı vardır.	İnanç sözleşmesinde gizlenen bir sözleşme ve amaç vardır. Aldatma kastı yoktur.	Namı müstearda gizlenen bir sözleşme ve amaç vardır. Aldatma kastı kural olarak yoktur.	Kanuna karşı hilede gizlenen bir sözleşme ve amaç yoktur. Aldatma kastı vardır.
Muvazaada görünürde işlem tarafların iradelerine uygun değildir.	İnanç sözleşmesinde görünürde işlem tarafların iradelerine uygundur.	Namı müstearda görünürde işlem tarafların iradelerine uygundur.	Kanuna karşı hilede görünürde işlem tarafların iradelerine uygundur.
Muvazaalı sözleşme geçersiz bir sözleşmedir.	İnanç sözleşmesi geçerli bir sözleşmedir.	Namı müstear (aldatma kastı ve muvazaanın varlığına göre) geçerli veya geçersiz olabilir.	Kanuna karşı hile halinde ortaya çıkan hukuki işlem geçersizdir.

II. İİK M. 277 VD. BAKIMINDAN İPTAL KAVRAMI

İptal davasıyla borçlunun üçüncü kişiyle yapmış olduğu ve alacaklısına zarar veren, Kanun tarafından da uygun bulunmayan birtakım işler, iptal edilir⁴⁶. Kanun iptale tabi tasarrufların bazıları hakkında “butlan” tabirini kullanmış ise de buradaki butlan Borçlar Kanunu’ndaki (TBK m. 27’deki) hükümsüzlük anlamında değildir⁴⁷. Burada iptal davasına konu yapılan tasarruf başlangıçta (yapıldığında) geçerlidir ve iptal davası kazanılırsa bu tasarruf tamamen iptal edilecek değildir⁴⁸.

Hukukta “iptal” kavramı ile iki farklı şey belirtilmek istenir: İptal yenilik doğuran hakkının kullanılmasıyla ya zaten daha baştan geçersiz bir hukukî işlemin geçersizliği kesinleştirilir (örneğin; TBK m. 28, 39) (geniş anlamda iptal edilebilirlik) ya da baştan beri geçerli olan bir hukukî işlem sonradan geçmişe etkili olarak geçersiz kılınır⁴⁹. İİK 277 ve devamı maddelerinde düzenlenen tasarrufun iptali davasındaki iptali istenen tasarrufun, baştan beri geçerli olduğu konusunda kuşku bulunmamaktadır. Bu sebeple, buradaki iptali geniş anlamda değil, baştan beri geçerli olan bir hukuki işlemi, geçmişe etkili olacak şekilde geçersiz kılmak olarak anlamak gerekir. Burada dikkat edilmesi gereken, geçersiz kılma durumunun genel değil, belirli bir kişi lehine gerçekleşmesidir. Dolayısıyla iptal edilen bir hukuki işlem, örneğin kendisinden mal kaçırılan alacaklı için baştan beri hiç yapılmamış sayılır ve iptal ile işlem yapılmadan önceki duruma geri getirilir.

---

⁴⁶ Hakan **Pekcanitez**, Oğuz **Atalay** ve Muhammet **Özekes**, İcra ve İflas Hukuku Temel Bilgiler, 16. Baskı, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2019, s.338; Baki **Kuru**, İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı, Legal Yayınevi, 2016, s.490; **Özüğür**, s.454

⁴⁷ Ramazan **Arslan**, Ejder **Yılmaz** ve Sema **Taşpınar Ayvaz**, İcra ve İflas Hukuku, 1. Baskı, Yetkin Yayınları, 2016, s.530; aynı yönde bkz. **Ercan İsmail**, İcra ve İflas Hukuku-Takip Hukuku, 8. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2012s. 318; İzzet **Karataş** ve Erol **Ertekin**, Tasarrufun İptali Davaları, Yetkin Yayınları, Ankara 1998, s.16; **Muşul**, Tasarrufun İptali s.32

⁴⁸ Baki **Kuru**, Ramazan **Arslan** ve Ejder **Yılmaz**, İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı, 28. Baskı, Yetkin Yayınları s.612; Aynı yönde bkz. Oğuz **Atalay**, Hakan **Pekcanitez**, ve Muhammet **Özekes**, İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı, 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2014, s.594; **Arslan**, **Yılmaz** ve **Ayvaz Taşpınar**, s.530; **Karataş** ve **Ertekin**, s.16; Haşmet Sırrı **Akşener**, İcra ve İflas Hukukunda Tasarrufun İptali Davaları, Legal Yayınevi, 2002, s.25, 98; **Muşul**, Tasarrufun İptali s.32

⁴⁹ Talih **Uyar**, Tasarrufun İptali Davası ve “Muvazaa”, “Nam-ı Müstear”, “İşletmenin Devri”, “Kanuna Karşı Hile” ve “Perdeyi Kaldırma Teorisi”, Ankara Barosu Dergisi Yıl, 2016, Sayı: 2, s.344

III. MUVAZAA DAVASI İLE İPTAL DAVASI ARASINDAKİ FARKLAR

Alacaklının, borçlunun mal kaçırma eylemini öğrendikten sonra bu eylemin hukuki sonuçlarını ortadan kaldırmak için iki seçeneği vardır. Alacaklı isterse, İİK m. 277 vd. maddelerine dayanarak tasarrufun iptali davası veya TBK m. 19 hükmüne dayanarak muvazaa davası açabilir.

İptal davası ile muvazaa davası arasındaki farklılıklar şunlardır;

1. Muvazaa davaları mutlak davalardır. Bu sebeple muvazaa davasında alınan karar herkes için hüküm ve sonuç doğurur. İptal davası ise nisbi bir davadır, sadece davanın tarafları için hüküm ve sonuç doğurur. Dolayısıyla iptal davasında, davanın kazanılması halinde işlem tamamen değil, alacaklının zararı oranında iptal edilecektir.
2. Muvazaa davasının amacı tarafların üçüncü kişileri aldatma kastıyla yapmış oldukları hukuki işlemin hiç yapılmamış olduğunu tespit ettirmektir. İptal davasında ise amaç, borçlu tarafından gerçekleştirilen ve alacaklının aleyhine sonuç doğuran geçerli bir hukuki işlemin iptalidir⁵⁰.
3. Muvazaa davası ivazlı ve ivazsız her türlü muvazaalı işlemler aleyhine açılabilirken, iptal davası ile sadece İİK m. 278-280'de belirtilen tasarruf işlemleri iptal edilebilir⁵¹.
4. Muvazaa davasının açılabilmesi için özel bir belgeye ihtiyaç yoktur. Bununla birlikte, iptal davasının açılması için icra takibinin bulunması ve aciz vesikası alınması şartı vardır. Aciz vesikası tasarrufun iptali davasının açılabilmesi için özel bir dava koşuludur⁵².
5. Muvazaa davasının açılmasını, hukuki yararı olan herkes isteyebilir. Oysa, iptal davasını sadece, tasarrufta bulunan borçlunun alacaklıları açabilir. Başka bir ifadeyle iptal davasını açacak kişiler sınırlı sayı ilkesine tabidir⁵³.

⁵⁰ Eroğlu, Muvazaa, s.131; Özüğür, s.454; Karataş ve Ertekin, s.15; Akşener, s.24; Coşkun, s.49, 50; Ruhi ve Ruhi, s.510; Bakırcı, s.22; Yavuz, Muvazaa, s.175

⁵¹ Yavuz, Muvazaa, s.177; Erhan Günay, Tasarrufun İptali Davası, 6. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara 2021, s.308

⁵² Y. 17. HD, E. 2016/19737 K. 2019/5557; Y. 17. HD, E. 2016/13513 K. 2019/7716; Y. 17. HD, E. 2007/4397 K. 2007/3011

⁵³ Ercan, s.320; Özüğür, s.454; Karataş ve Ertekin, s.55; Akşener, s.27; Coşkun, s.50; Muşul, Tasarrufun İptali s.1095 vd.; Ruhi ve Ruhi, s.511; Sapanoğlu, s.514; Bakırcı,

6. Muvazaa davasında davalı sıfatı, görünüşteki sözleşmenin tarafına/taflarına yöneltilir. İptal davasında ise davalı sıfatı, borçlu ve borçlu ile işlemde bulunan üçüncü kişilere, kötü niyetli sonraki kişilere ve bunların mirasçılara yöneltilir⁵⁴.
7. Muvazaa davasında, tarafların iradeleri ile görünürdeki işlem uyuşmadığı için işlemin hükümsüzlüğüne karar verilir. Örneğin, tarafların iradeleri bağış olmasına rağmen tapudaki işlemin satış olarak yapılması halinde görünürdeki satış işlemi batıl sayılacaktır. Bununla birlikte iptal davasında, tarafların gerçek iradeleri ile yaptıkları hukuki işlem uyuşsa da uyuşmasa da her koşulda iptal edilir.
8. Muvazaa davası aynı bir dava olduğu için, icra edilebilmesi için mahkeme ilamının kesinleşmesi gerekir. İptal davalarında ise, tasarrufun iptaline konu malın haciz ve satışı için mahkeme kararının kesinleşmesine gerek yoktur.
9. Muvazaa nedeniyle işlemin hükümsüzlüğü kesindir ve mallar borçlunun malvarlığı değerinden çıkmamış sayılacağından, borçlunun bir taşınmazı devir ve nakletmesi üzerine açılan muvazaa davasında, muvazaa ispat edildikten sonra tapu kayıtlarının düzeltilmesi gereklidir. Bu sebeple mallar tekrar borçlu adına tescil ettirilir. İptal davasında ise, iptal davası sonucunda tapu kayıtlarının düzeltilmesine gerek yoktur.
10. Muvazaa davalarında, kanun herhangi bir karineye yer vermemişken; iptal davasında borçlunun alacaklılardan mal kaçırma amacına yönelik durumlar hususunda bazı karinelere yer vermiştir.
11. Muvazaa davasında muvazaalı işlemin hangi tarihte yapıldığının önemi yoktur⁵⁵. Bununla birlikte iptal davasında, iptale konu hukuki işlemin gerçekleştiği tarih önem arz eder. İİK m. 280’de belirtilen borçlunun mal kaçırma kastı ile gerçekleştirdiği hukuk işlemler için iptal davası beş yıl içinde açılmalıdır. İİK m. 279’da sayılan durumlarda aciz veya iflastan önceki bir yıl içinde gerçekleştirilen işlemler; İİK m. 278’de düzenlenen hallerde ise haciz veya aciz

---

s.167; **Günay**, s.41; **Yavuz**, Muvazaa, s.177; Ali **Güneren**, İstihkak Davaları ve Tasarruf İptal Davaları, Ankara 2004, s.1024

⁵⁴ **Güneren**, İstihkak ve İptal, s.1024; **Karataş** ve **Ertekin**, s.58; **Aksener**, s.29; **Coşkun**, s.50; **Muşul**, Tasarrufun İptali s.1098; **Bakırcı**, s.174; **Günay**, s.54; **Yavuz**, Muvazaa, s.177

⁵⁵ **Eroğlu**, Muvazaa, s.135; **Coşkun**, s.51; **Ruhi** ve **Ruhi**, s.511; **Sapanoğlu**, s.515; **Yavuz**, Muvazaa, s.178

vesikasının düzenlendiği tarihten geriye doğru iki yıl içindeki tasarruflar iptale tabidir.

12. Muvazaa davalarının amacı, muvazaa sebebiyle hükümsüz olan bir işlemi tespit ettirmektir. Hükümsüz işlemler baştan beri geçersiz olduğu için, muvazaa davalarının açılması herhangi bir hak düşürücü süreye tabi değildir. Bununla birlikte iptal davası İİK m. 284 hükmüne göre beş yıllık hak düşürücü süreye tabiidir.

İİK 277 vd. maddeleri, muvazaalı temliklerden tamamen bağımsız olarak, borçlunun alacaklılarının zararına olacak şekilde haklarını ve mallarını karşılıklı veya karşılıksız olarak devretmesi durumunda, alacaklılara bu tasarrufu iptal ettirme yetkisi tanımıştır⁵⁶.

Maddi hukuk (TBK m. 19) bakımından hükümsüz olan işlemler hakkında, iptal davası açılmasına gerek yoktur. Zira, bu gibi durumlarda, tasarruf konusu mal ya da hak, borçlunun malvarlığı değerinden çıkmamıştır⁵⁷.

Muvazaa ve iptal davaları birbirinden tamamen farklı davalar olduğu için, biri hakkında verilen davanın reddi kararı, diğeri için kesin hüküm oluşturmaz. Muvazaalı temliklerde iptal davası açılmışsa, ayrıca muvazaa nedeni ile de tapunun iptali her zaman istenilebilir. Muvazaa davasının reddi halinde, koşulları varsa iptal davası yoluna başvurulabilir⁵⁸. Bununla birlikte, muvazaa davası, iptal davasına göre daha geniş kapsamlı bir dava olduğu için muvazaa nedeniyle yapılan hukuki işlem iptal edildiği takdirde, ayrıca iptal davasının açılmasına gerek yoktur.

Muvazaalı bir hukuki işlem ile üçüncü kişinin zarara uğratılması ona karşı haksız bir eylem niteliğindedir. Dolayısıyla borçlunun muvazaalı bir işlemde bulunduğunu öğrenen alacaklı, (şartları oluşmak kaydıyla) dilerse İİK 277 vd. maddelerine göre iptal davası, dilerse TBK m. 19 hükmüne göre yapılan işlemin muvazaa nedeniyle hükümsüz olduğunun tespiti için muvazaa davası açabilir⁵⁹. Alacaklı, tasarrufun iptali davası ile muvazaa davasını terditli olarak da açabilir⁶⁰.

⁵⁶ Özkaya, s.1323; Özüğür, s.454; Karataş ve Ertekin, s.15; Yavuz, Muvazaa, s.175

⁵⁷ Uyar, İptal Davasının Konusu, s.213; Yavuz, Muvazaa, s.177

⁵⁸ Özkaya, s.1325

⁵⁹ Uyar, İptal Davasının Konusu, s.218; Coşkun, s.47; Yavuz, Muvazaa, s.181; Bakırcı, s.156

⁶⁰ Bakırcı, s.156; Coşkun, s.52; aksi yönde bkz., tasarrufun iptali davası ile muvazaalı işlemin iptali davası farklı yargılama usullerime tabi olduğu için terditli dava şeklinde

IV. TASARRUFUN İPTALİ DAVASINDA MUVAZAA (TBK M. 19) HÜKÜMLERİNE DAYANILMASI

TBK m. 19 gereğince ve İİK m. 277 vd. maddelerinin kıyasen uygulanması istemi ile açılan muvazaa davasının amacı, borçlunun alacaklılardan mal kaçırma kastıyla ve muvazaalı işlemle borçlunun amacını bilen veya bilmesi gereken kimselerle yaptığı işlemlerin hükümsüzlüğünü sağlamak ve alacağı tahsil etmektir⁶¹.

Doktrinde muvazaalı hukuki işlemler hakkında, tasarrufun iptali davasının açılıp açılmayacağı tartışmalıdır. Bir görüş iptal davası açılmayacağını ileri sürerken diğer bir görüş ise, iptal davasının açılabilceği kanaatindedir.

A. Muvazaa Sebebi ile Tasarrufun İptali Davasının Açılmayacağı Görüşü

Muvazaadan kaynaklanan hukuki işlemler hakkında tasarrufun iptali davasının açılmayacağı kanaatinde olan yazarlara⁶² göre; muvazaalı (TBK m. 19) ve batıl (TBK m. 27) tasarruflarda, tasarruf konusu mal veya hak borçlunun malvarlığı değeri dışına çıkmadığından, bu tasarruflar için tasarrufun iptali davası yoluna gidilemez. Başka bir ifadeyle bu tasarruflar için iptal davası açılmaz, sadece butlanın tespiti istenebilir⁶³. Zira muvazaa davası

---

görülemediğine ilişkin, Y. 17. HD, E. 2018/5949 K. 2020/2455 (Muşul, Tasarrufun İptali, s.163 vd.)

⁶¹ Orhan **Eroğlu**, Muvazaa Davalarında İİK m.283/1'in Kıyasen Uygulanması, Terazi Hukuk Dergisi, ISSN: 1306-9802, C. 13, s.137 (www.jurix.com.tr, erişim tarihi: 06.02.2022)

⁶² **Kuru, Arslan ve Yılmaz**, İcra, s.614; aynı yönde bkz. **Atalay, Pekcanitez ve Özekes**, s.584; **Muşul**, Tasarrufun İptali s.167; **Kılıçoğlu**, s.184

⁶³ Aynı yönde bkz. **Y. HGK, E. 2019/351 K. 2019/624 karşı oy yazısı** "Muvazaalı işlemlerde işlem konusu hak veya mal borçlunun mal varlığı dışına çıkmaz. Bu nedenle muvazaalı işlemlerin iptali için İİK'nın 277 ve sonraki maddelerine göre iptal davası açılması yoluna başvurulmasına gerek yoktur. Muvazaalı işlemler istihkak davasına konu teşkil ederler... Yukarıda belirtilen ilke ve kurallardan da anlaşılacağı üzere TBK 19. Maddesine dayalı muvazaa davası ile İİK'nın 277 ve devamı maddelerine dayalı tasarrufun iptali davası şartları ile hüküm ve sonuçları bakımından birbirinden ayrı davalardır. Alacaklıların "muvazaalı" olduğunu ileri sürdükleri işlemler hakkında iptal davasının hüküm ve sonuçlarından yararlanmak istemeleri ileri sürülen vakıa ile talep sonucu arasında açık bir uyumsuzluk teşkil etmektedir. Muvazaa sebebine dayanan dava ile iptal davasının özelliklerini bir arada barındıran adeta yeni (karma) bir dava türün meydana getirilmesi beraberinde bir dizi sorunu da getirdiği için isabetli değildir.(Erdönmez Gürsoy: Alacaklılara zarar verme kastı ile uygulanan tasarrufların iptali, İstanbul 2017 s.35 ve 36)" **Y. 8. HD, E. 2013/15988 K. 2014/4445 karşı oy yazısı** "Ayrıca muvazaa davasını hukuksal yararı çığneden (menfaati

ile alacaklı, yapılan tasarruf işleminin muvazaa nedeniyle hükümsüz olması sonucunda, borçlunun malvarlığı değerinde hiçbir eksilmenin meydana gelmediğini, yani malın borçlunun malvarlığından hiç çıkmamış olduğunu tespit ettirmek istemektedir⁶⁴.

Muvazaa nedeniyle işlemin hükümsüzlüğü kesindir ve mallar borçlunun malvarlığı değerinden çıkmamış sayılır. Dolayısıyla borçlunun bir taşınmazı devir ve nakletmesi üzerine açılan iptal davası sonucunda tapu kayıtlarının düzeltilmesine gerek yokken, muvazaa davasında muvazaa ispat edildikten sonra tapu kayıtlarının düzeltilmesi gereklidir⁶⁵.

B. Muvazaa Sebebi ile Tasarrufun İptali Davasının Açılabilirliği Görüşü

Muvazaadan kaynaklanan hukuki işlemler hakkında tasarrufun iptali davasının açılabilirliği kanaatinde olan yazarlara⁶⁶ göre; borçlunun muvazaalı tasarrufları hakkında İİK 277 vd. maddelerine göre iptal davası ya da TBK m. 19'e göre muvazaalı işlemin hükümsüzlüğünün tespiti için dava açılabilir. Bu görüşe göre, alacaklılardan mal kaçırma amacıyla muvazaalı bir temlik yapılmışsa, muvazaa nedeniyle yapılan tasarrufun iptaline karar verilmelidir. Muvazaa davasının iptal davasını bertaraf ettiği kabul edilecek olursa, İİK 277 vd. maddelerinde öngörülen iptal davasının pratik önemi kaybolmuş olur ve bu yorum şekli borçlu ile borçlunun mal kaçırma fiiline katılan kötü niyetli üçüncü kişileri koruyucu bir sonuç yaratacağından, hukuk mantığı ile bağdaşmaz⁶⁷. Diğer bir ifadeyle muvazaalı işlemler hakkında alacaklıya iptal davası açma olanağı vermemek, muvazaanın ispatı yönündeki güçlük nedeniyle, kötü niyetli borçlu ile üçüncü kişiyi ödüllendirmek olur⁶⁸.

---

bulunan) herkes açabilirken, tasarrufun iptali davasını sadece elinde aciz belgesi olan alacaklı açabilir. Bu nedenle her iki davanın dinlenebilme koşulları farklı ve ayrı ayrı açılmaları veya bir davada terditli olarak ileri sürülmeleri gerekir. (www.kazanci.com, erişim tarihi: 07.02.2022)

⁶⁴ **Yavuz**, Muvazaa, s.176

⁶⁵ **Yavuz**, Muvazaa, s.177

⁶⁶ Talih **Uyar**, İcra ve İflas Hukukunda Tasarrufun İptali Davasının Konusu", Ankara Barosu Dergisi, Yıl: 2011 Sayı:1, s.214-215, **Coşkun**, s.47, 52; Ali **Güneren**, Tasarruf İptal Davaları, Adalet Yayınevi, Ankara 2008, s.7; **Yavuz**, Muvazaa, s.178

⁶⁷ **Uyar**, İptal Davasının Konusu, s.215; **Yavuz**, Muvazaa, s.178, 180

⁶⁸ **Güneren**, Tasarruf, s.7; **Yavuz**, Muvazaa, s.178

C. Yargıtay'ın Görüşü

Yargıtay çoğunlukla kararlarında⁶⁹ taşınmaz satışının muvazaalı olduğu iddiasıyla TBK 19. madde hükmüne dayanılarak açılan bir tasarrufun iptali davasında davanın kabulü halinde, davayı İİK 277 ve devamı maddelerinde düzenlenen tasarrufun iptali davası olarak değerlendirip, tapu iptali ve tescili yerine kıyasen davalıya ait taşınmaz üzerinde alacak ve ferileriyle sınırlı olarak davacıya haciz ve satış isteyebilme yetkisi verilmesi, şeklinde karar vermiştir. Bununla birlikte Yargıtay⁷⁰, İİK 227 vd. maddelerine göre

⁶⁹ **Y. HGK, E. 2017/17-1505 K. 2020/204** “Uyuşmazlık; davanın açıldığı tarihte yürürlükte bulunan 818 Sayılı BK'nın 18. maddesinde düzenlenen biçimi ile dava konusu işlemin danışıklı (muvazaalı) yapıldığı iddiasına dayalı tasarrufun iptali istemine mi yoksa İİK'nın 277 vd. maddelerine dayalı olarak açılan tasarrufun iptali istemine mi ilişkin olduğuna ilişkindir. Eldeki davada, davacıyı alacağından yoksun bırakmak için yapıldığı iddia edilen muvazaalı satış işleminin iptali ve hiç yapılmamış sayılmasının tespiti istenmektedir. Bu davada davacı muvazaalı işlemle kendisinin zararlandırıldığını ileri sürmüştür. Davacının, amacı tapunun iptali olmayıp, alacağına kavuşmaktır. Davanın açılma amacı, dilekçenin sonuç kısmı ve davacının istemi gözetildiğinde muvazaa iddiasının araştırılarak sonucuna göre karar verilmesi durumunda taleple bağlılık ilkesinin zedeleneceğinden bahsetmeye de olanak yoktur. Zira, danışıklı olan hukuki işlemle üçüncü kişinin zararlandırılması ona karşı işlenmiş bir haksız eylem niteliğindedir. Ancak, zarar gördüğünün benimsenebilmesi için onun danışıklı işlemde bulunandan bir alacağının olması ve bu alacağın ödenmesini önlemek amacıyla danışıklı bir işlemin yapılması gerekir. Yargılama sonunda davaya konu edilen satışın danışıklı olduğunun kanıtlanması hâlinde davacı, satışa konu edilen maldan da alacağın tahsili için yararlanabilecektir. Ancak, davacının bu hakkı aynı değil, şahsi bir sonuç doğuracağından tapunun iptalini değil, iptale gerek olmadan alacağını almasını sağlayabilmek için dava konusu taşınmazların haciz ve satışını isteyebilmeleri yönünde hüküm kurulmalıdır. Bu durumda mahkemece, davanın 818 Sayılı BK'nın 18. maddesinde dayalı iptal davası olduğu gözetilerek, dava konusu taşınmazların satışına ilişkin satış işlemlerinin danışıklı olup olmadığı araştırılmalı, tarafların bu konuda sunduğu deliller toplanarak davalıların danışıklı bir davranış içinde buldukları tespit edildiği takdirde takip konusu alacağın tahsili için İİK'nın 283/1-2. maddesi kıyasen uygulanarak tapu kaydının iptaline gerek olmadan davacının alacaklarını alabilmesi için dava konusu taşınmazların haczi ve satışını konusunda davacının alacak ve ferileriyle sınırlı olarak cebri icra yetkisi tanınmasına karar verilmesi gerekmektedir.” Davacıya cebri icra yetkisi verilmesine ilişkin aynı yönde bkz. Y. 17. HD, E. 2016/19457 K. 2019/5560 (www.kazanci.com, erişim tarihi: 07.02.2022)

⁷⁰ **Y. 17. HD, E. 2016/19667 K. 2019/5989** “İİK'nin 277 ve izleyen maddelerinde düzenlenen iptal davası açma hakkı davacının genel hükümlere, muvazaaya dayanarak dava açmasına engel değildir. Davacının iddiasını kanıtlaması halinde iddianın taşınmazın aynına ilişkin olmadığı, alacağın tahsiline yönelik bulunduğu da gözetilerek İİK'nın 283/1. maddesi kıyasen uygulanarak iptal ve tescile gerek olmaksızın davacının taşınmazların haciz ve satışını isteyebilmesi yönünden hüküm kurulması gerekecektir.” (www.kazanci.com, erişim tarihi: 07.02.2022); Y. 17. HD, E. 2016/8310 K. 2019/5716; Y. 17. HD, E. 2019/937 K.

tasarrufun iptali davasının açılmasının, genel hüküm olan muvazaaya dayanılarak dava açılmasına engel teşkil etmeyeceğini belirtmiştir. Yargıtay⁷¹ başka bir kararında, “borçlunun ‘muvazaalı olarak kardeşine borçlanıp kendisi hakkında takip yaptırıp, taşınmazlarını haciz ettirmesi işleminin, iptal davasına konu edilebileceğini” belirtmiştir.

Yargıtay 4. Hukuk Dairesi 11.4.2002 tarihli kararında⁷², “somut olayda davacıların hükmedilecek tazminattan kurtulmak amacıyla taşınmazını muvazaalı olarak devrettiği kanıtlanır ve sonucu beklenilecek tazminat davasında davacıların alacaklı oldukları saptanırsa İİK'nın 281/1 maddesi benzetme yoluyla uygulanarak, tapu iptaline gerek olmadan dava konusu taşınmazın haczi ve satışını isteyebilmeleri yönünde hüküm kurulması” gerektiğini belirtmiştir.

Muvazaa davası ile İcra İflas Kanunu'nda düzenlenen tasarrufun iptali davasının konu olarak birbirine benzediği ancak aralarında birçok farkın da bulunduğu hususu doktrinde ve Yargıtay kararlarında ifade dilmıştır. Bu farkların birkaçı; dava şartları, hak düşürücü süre ve ispat hususudur. Eski Yargıtay kararlarında bu fark gözetilirken⁷³, son yıllardaki Yargıtay içtihatlarında, bu iki dava arasındaki farklar görmezden gelinerek karar verilmiş⁷⁴ aralarında nitelik itibarıyla birçok farkın olduğu düşüncesi, çoğunlukla karşı oylarda⁷⁵ dile getirilmeye çalışılmıştır.

2020/5567; Y. 17. HD, E. 2018/869 K. 2020/4189; Y. 17. HD, E. 2019/2086 K. 2020/4056; Y. 17. HD, E. 2018/30 K. 2020/4061; Y. HGK, E. 2017/17-1505 K. 2020/204 T. 25.2.2020

⁷¹ Y. 15. HD, E. 1999/4175 K. 1999/4058, (www.kazanci.com, erişim tarihi: 06.02.2022); Uyar, Muvazaa, s. 348

⁷² Y. 4. HD, 11.4.2002, 138-4608 (Güneren, Tasarruf, s.31)

⁷³ Y. HGK, E. 2000/4-823 2000/851 K. (Güneren, İstihkak ve İptal, s.1025)

⁷⁴ Eroğlu, Muvazaa, s.135

⁷⁵ Bkz. Y. 4. HD, E. 2020/838 K. 2020/3926 karşı oy “alacaklı, borçlunun mal kaçırmak amacıyla tasarrufta bulunduğu kanaatine vardığında önünde seçimlik iki hak vardır: Koşulları varsa İİK'nın 277 ve devamı maddelerinde düzenlenen ve özel nitelikte koruma sağlayan tasarrufun iptali davası veya TBK'nın 19. maddesinde düzenlenen muvazaa nedeniyle tapu iptali ve tescil davası açabilir. Diğer bir deyişle İİK anlamında alacaklı ve dolayısıyla dava açmakta hukuki yararı olduğunu ispat eden herkes iptal davası yerine genel muvazaa davası da açabilir. Davacının bu anlamda seçim hakkı veya terditli dava açma hakkını kabul etmek gerekir. Ancak İİK'nın 277 ve devamı maddelerinde düzenlenen tasarrufun iptali davasını açma koşulları bulunmayan kişinin açtığı genel muvazaa davasında, tapu iptali ve tescil yerine davalıya ait taşınmaz üzerinde alacak ve ferileriyle sınırlı olmak kaydıyla davacıya haciz ve satış isteyebilme yetkisi verilmesi şeklinde hüküm kurulması mümkün değildir. TBK'ya göre açılan, dava şartları bu Kanun'a göre incelenen ve delilleri bu kapsamda toplanan bir davada, hükmün İİK'ya göre verilmesi çelişkilidir. İİK

Muvazaa sebebiyle iptal davasının açılacağı kanaati birçok soruyu da beraberinde getirmektedir. Örneğin, açılan iptal davasında görevli mahkeme asliye ticaret mi yoksa asliye hukuk mu olacaktır? Bu soruya ilişkin HGK⁷⁶ bir kararında tasarrufun iptali davasının ve TBK m. 19 gereğince İİK 283. maddesinin kıyasen uygulanması istemli muvazaa davasının mutlak veya nisbi ticari dava olmadığını belirtmiş ve görevli mahkemenin asliye hukuk mahkemesi olduğuna karar vermiştir.

---

uyarınca açılan tasarrufun iptali davasının koşulları daha zor ve belli sürelerle tabidir, buna karşılık alacaklıdan mal kaçırmak amacıyla işlem tesis edildiğine ilişkin belli karineler söz konusu olduğundan davanın ispatı bakımından avantajlıdır. Her dava, içerisinde yer aldığı mevzuatın öngördüğü usul ve esaslara ve bu anlamda ispat kurallarına göre çözümlenmelidir. Çünkü her iki davanın koruduğu hukuki menfaat farklıdır. TBK'nın 19. maddesinde açıkça vurgulandığı üzere bu davanın amacı, tarafların gerçek ve ortak iradelerinin esas alınmasını temindir, bu ise hukuka aykırı işlemin iptali ile mümkün olabilecektir, hâlbuki tasarrufun iptali davasının koruduğu hukuki yarar alacağın tahsili ile sınırlıdır. Aksi takdirde İİK'da düzenlenen tasarrufun iptali davasını açabilmek için aranan şartların bir anlamı kalmayacaktır.” (www.kazanci.com, erişim tarihi: 07.02.2022)

⁷⁶ **Y. HGK, E. 2014/17-2389 K. 2016/129** “Dava, muvazaa nedenine dayalı araç satışıyla ilgili tasarrufun iptali talebine ilişkindir. Yerel mahkeme, davanın Ticaret Mahkemesi'nde görüleceğinden bahisle görevsizlik kararı vermiş ve bu kararında direnmiştir. H.G.K. önüne gelen uyumsuzluk; muvazaa nedenine dayalı tasarrufun iptali istemli davada görevli mahkemenin Asliye Hukuk Mahkemesi mi, Asliye Ticaret Mahkemesi mi olduğu noktasında toplanmaktadır. Asıl olan bir davanın genel mahkemelerde görülmesidir. Yani bir özel mahkemede bakılacağına dair özel bir kanun hükmü bulunmayan her dava genel mahkemelerde görülür. Özel mahkemeler istisnai niteliktedir. Bu anlamda davanın özel mahkemenin (ticaret mahkemesi) görevine girip girmediğinin bu kanun düzenlemesine göre belirlenmesi gerekmektedir. Eldeki davada, davanın tarafları, konusu ve davacının talebinin değerlendirilmesi gerekmektedir. Davacı şirket, davalı şirkete satmış olduğu malların bedelini alamaması nedeni ile tahsili için takip yapmış, bu takip sırasında davalı şirketin diğer davalı gerçek kişiye yapmış olduğu araç satışının muvazaalı olduğunu iddia ederek alacağını teminini sağlamak için TBK'nın 19. maddesi gereğince, tasarrufun iptali istemli eldeki davayı açmıştır. Davada alacaklı ve borçlu olan şirketler arasında ticari bir alım satım ilişkisi bulunduğu anlaşılmaktadır. Ancak davaya konu edilen taraflar arasındaki bu alım satım ilişkisi değil, davalı şirket ile diğer davalı 3. kişi arasındaki muvazaalı olduğu ve iptali istenilen işlemdir. Tasarrufun iptali davasında ya da somut olayda olduğu gibi TBK'nın 19. maddesi gereğince ve İİK'nın kıyasen uygulanması istemli olarak açılan davalarda alacaklı ile borçlu taraflar arasındaki ticari nitelikteki alım satım ya da banka alacağını oluşturan ticari ya da genel kredi sözleşmeleri görevin belirlenmesinde dikkate alınamayacaktır. Ne tasarrufun iptali davası, ne de TBK m. 19 gereğince İİK'nin 283. M. kıyasen uygulanması istemli muvazaa davası TTK'nın 4. M. belirtilen mutlak ya da nispi ticari dava niteliğine haiz olduğundan 6100 sayılı HMK'nin 2. M. gereğince genel görevli Asliye Hukuk Mahkemesi'nin görev alanında kalmaktadır. Açıklanan nedenlerle Hukuk Genel Kurulu'nca da benimsenen Özel Daire bozma ilamına uyulması gerekir.” (www.kazanci.com, erişim tarihi: 07.02.2022)

V. İİK M. 277 VE TBK M. 19 KARŞILAŞTIRMALI TABLO

Yargıtay kararları⁷⁷ ışığında, İİK m. 277 vd. ve TBK m. 19 arasındaki benzerlikler ve farklılıklar tablo olarak özetlenmiştir:

İİK 277 vd. maddelerine dayanılarak dava açılması	TBK m. 19 (muvazaa) hükmüne dayanılarak dava açılması
Borçlu tarafından geçerli olarak yapılmış bazı tasarrufların hükümsüz kılınması için açılır.	Borçlunun yaptığı tasarrufi işlemlerin gerçekte hiç yapılmamış olduğunu tespit ettirmek için açılır.
Mevcut bir icra takibinin olması gerekir.	İcra takibinin olmasına gerek yoktur.
Aciz belgesi alınması zorunludur.	Aciz belgesi alınması zorunlu değildir.
İİK m. 278-280 arasında gösterilen tasarruflar aleyhine açılabilir	İvazlı veya ivazsız her türlü muvazaalı işlemler aleyhine açılabilir.
Tasarrufun devri, borcun doğumundan sonra yapılmış olmalıdır.	Tasarrufun devri, borcun doğumundan sonra yapılmış olmalıdır.
Davacı sıfatı, borçludan alacaklı olan kişidir. (Hukuki yarar)	Davacı sıfatı, hukuki yararı olan herkes veya borçludan alacaklı olan kişidir. (Hukuki yarar)
Davalılar, borçlu ve borçlu ile hukuki işlemde bulunan üçüncü kişiler ve kötü niyetli sonraki kişiler olabilir.	Davalılar, görünüşteki sözleşmenin taraflarıdır.
Hukuki işlemin yapıldığı tarih önemlidir. 1 yıllık, 2 yıllık ve 5 yıllık süreler vardır.	Hukuki işlemin hangi tarihte yapıldığının önemi yoktur.
5 yıllık düşürücü süre vardır.	Hak düşürücü süre yoktur.
İspat yükü davalıdadır. (Malvarlığı değerini borçludan edinen üçüncü kişidir.)	İspat yükü davacıdadır. (Alacaklıdır.)
İİK'da işlemin alacaklılardan mal kaçırma amacına yönelik olduğu hususunda bazı karinelere yer verilmiştir.	Kanunda herhangi bir karineye yer verilmemiştir.
Mutlak değil, şahsi bir davadır. (Davanın taraflarına karşı hüküm ve sonuç doğurur.)	Mutlak bir davadır. (Herkes karşı hüküm ve sonuç doğurur.)
Tasarrufun taşınmaz olması halinde tapu kaydının düzeltilmesine gerek yoktur.	Tasarrufun taşınmaz olması halinde tapu kaydının düzeltilmesi gerekir.
Kesinleşmeden icraya konulabilir.	Kesinleşmeden icraya konulamaz.

⁷⁷ Bkz. Y. 17. HD, E. 2018/3848 K. 2020/3273; Y. 23. HD, E. 2018/1062 K. 2020/3145; Y. 17. HD, E. 2016/12773 K. 2019/7443; Y. 17. HD, E. 2016/19667 K. 2019/5989; Y. 17. HD, E. 2016/8310 K. 2019/5716; Y. 4. HD, E. 2020/838 K. 2020/3926; Y. HGK, E. 2019/351 K. 2019/624 (www.kazanci.com, erişim tarihi: 07.02.2022)

VI. SONUÇ

İlk bakışta iptal davası ile muvazaa davası arasında benzerlikler görünmekte ise de bu benzerlik iki davanın güttüğü amaçla sınırlıdır.

Bir tasarruf işleminin İİK m. 277 vd. gereğince iptale tabii olması o işlemin hukuken geçerli olduğunu ifade eder. Oysaki muvazaa davalarının asıl amacı işlemin hükümsüzlüğünü ve baştan itibaren geçersiz olduğunu tespit etmektir. İİK m. 277’de “tasarrufların butlanına”, m. 278-279’da “batıldır”, m. 280’de “iptal edilebilir” ifadeleri kullanılmış ise de burada söz konusu olan, borçlar hukuku anlamında (TBK m. 27) bir butlan değildir. Zira tasarrufun iptali davasının kabulü halinde, tasarruf tamamen iptal edilmez ve mal yeniden borçlunun mülkiyetine dönmaz. İptal davasının amacı alacaklıya zarar veren bir tasarrufu tamamen hükümsüz kılmak değil, alacaklının zararını karşılayacak ölçüde iptal ederek, hali hazırda üçüncü kişinin mülkiyetinde olan malvarlığı değerini haczedip satışını sağlamaktır.

İptal davası İİK’da özel hükümlerle düzenlenen bir dava türüdür. Muvazaa davası ise TBK’da genel hükümler arasında düzenlenmiştir. İptal davasının açılmış olması ayrıca genel hüküm olan, muvazaa sebebiyle işlemin hükümsüzlüğünün tespitinin istenilmesine engel teşkil etmez. Bununla birlikte, özel bir dava türü olan tasarrufun iptali davasının açılmasının belirli şartları vardır ve bu davanın açılması belirli sürelerle tabidir. Bu iki davanın unsurları, şartları ve nitelikleri çok farklı olsa bile, hizmet ettiği amaç alacaklının alacağına kavuşmasıdır. O halde, alacaklıya davasını terditli olarak açma imkanı tanınmalı, alacağına kavuşmak için, TBK m. 19 hükümlerine mi dayanacağı yoksa İİK m. 277 vd. hükümlerine mi dayanacağı konusunda seçimlik hak sunulmalıdır. Bu sebeplerle, muvazaa nedeniyle borçlunun tasarrufunun iptalini istemek, benzetme yoluyla, iki davayı karıştırıp *sui generis* bir dava türetmek ve muvazaaya dayalı davalara niteliği itibarıyla uymayacak bir davayı (tasarrufun iptali davasını) kıyasen uygulamak hatalı olacaktır.

Yukarıda detayları ile açıklandığı üzere, bu iki dava birbirine benzemekten çok farklılıklarıyla göze çarpmaktadır. Dolayısıyla borçlunun muvazaalı işlemlerinin bir ayırım gözetilmeksizin iptal davasına konu edilebileceği görüşü, muvazaa ve iptal kurumlarının niteliğine aykırı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Akıncı**, Şahin. Borçlar Hukuku Bilgisi, Genel Hükümler, Gözden Geçirilmiş 7. Baskı, Sayram Yayınları, Konya 2013.
- Akşener**, Haşmet Sırrı. İcra ve İflas Hukukunda Tasarrufun İptali Davaları, Legal Yayınevi, 2002
- Arslan**, Ramazan, Ejder **Yılmaz** ve Sema **Taşpınar Ayvaz**. İcra ve İflas Hukuku, 1. Baskı, Yetkin Yayınları, 2016.
- Bakırcı**, Halil Ahmet. Tasarrufun İptali ve Muvazaa Davaları, Seçkin Yayınları, Ankara 2022.
- Becker**, Hermann. İsviçre Borçlar Kanunu Şerhi, Borçlar Hukuku 1. Kısım Madde 1-36 (Çeviren: Bülent Olçay), Adalet Bakanlığı Yayınları, Ankara 1967.
- Coşkun**, Mahmut. Tasarrufun İptali ve İstihkak Davaları, Seçkin Yayınları, Ankara 2022.
- Ercan**, İsmail. İcra ve İflas Hukuku-Takip Hukuku, 8. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2012.
- Eren**, Fikret. Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 26. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2021.
- Eroğlu**, Orhan. Muvazaa Davalarında İİK m.283/1'in Kıyasen Uygulanması, Terazi Hukuk Dergisi, ISSN: 1306-9802, C. 13, 2018, s. 14-34. (Eroğlu, İİK)
- Eroğlu**, Orhan. Tasarrufun İptali Davalarının Muvazaa Davaları İle Karşılaştırılması, Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). (Eroğlu, Muvazaa)
- Erzurumluoğlu**, Erzan. Borçların Genel Kuralları, Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayını, Ankara 1977.
- Esener**, Turhan. Türk Hususi Hukukunda Lügat Muvazaalı Muameleler, İstanbul 1965.
- Funk**, Fritz. Borçlar Kanunu Şerhi 1 Umumî Hükümler, (Çevirenler: Hıfzı Veldet ve Cemal Hakkı Selek), Üniversite Kitabevi, İstanbul 1938.
- Günay**, Erhan. Tasarrufun İptali Davası, 6. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara 2021.
- Güneren**, Ali. Tasarruf İptal Davaları, Adalet Yayınevi, Ankara 2008. (Güneren, Tasarruf)
- Güneren**, Ali. İstihkak Davaları ve Tasarruf İptal Davaları, Ankara 2004. (Güneren, İstihkak ve İptal)
- Hatemi**, Hüseyin, Rona **Serozan** ve Abdülkadir **Arpacı**. Eşya Hukuku, Filiz Kitabevi, İstanbul 1991.

- İnan**, Ali Naim. Borçlar Hukuku Genel Hükümler Ders Kitabı, AÜHF Yayınları No:435, Ankara 1979.
- Karataş**, İzzet ve Erol **Ertekin**. Tasarrufun İptali Davaları, Yetkin Yayınları, Ankara 1998.
- Kılıçoğlu**, Ahmet. Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Genişletilmiş 18. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara 2014.
- Kuru**, Baki. İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı, Legal Yayınevi, 2016.
- Kuru**, Baki, Ramazan **Arslan** ve Ejder **Yılmaz**. İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı, 28. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2014. (Kuru, Arslan ve Yılmaz, İcra)
- Kuru**, Baki, Ramazan **Arslan** ve Ejder **Yılmaz**. Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, 23. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2012. (Kuru, Arslan ve Yılmaz, Usul)
- Muşul**, Timuçin. İcra ve İflas Hukuku Cilt: 2, 6. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2013. (Muşul, İcra ve İflas C.2)
- Muşul**, Timuçin. Tasarrufun İptali Davaları, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2021. (Muşul, Tasarrufun İptali)
- Oğuzman**, Kemal ve Turgut **Öz**. Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt 1, 12. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2014.
- Oser**, Hugo ve Wilhelm **Schönenberger**. Borçlar Hukuku 1. Kısım Madde 1-40, 5. Cilt (Çeviren: Recai Seçkin), Adalet Bakanlığı Yayınları, Ankara 1947.
- Özkaya**, Eraslan. Açıklamalı-İçtihatlı İnançlı işlem ve Muvazaa Davaları, Güncellenmiş 7. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara 2017.
- Özüğür**, Ali İhsan. Tenkis, Mirasta Denkleştirme ve Muvazaa Davaları, 4. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2013.
- Pekcanitez**, Hakan, Oğuz **Atalay** ve Muhammet **Özokes**. İcra ve İflas Hukuku Temel Bilgiler, 16. Baskı, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2019.
- Postacıoğlu**, İhan. Gayrı Menkullerin Ferağına Müteallik Akitlerde Şekle Riayet Mecburiyeti, İÜHF, Doktora Tezi, İktisadi Yürüyüş Matbaası ve Neşriyat Yurdu, İstanbul 1945.
- Reisoğlu**, Safa. Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümleri, 24. Bası, Beta Yayınları, İstanbul 2013.
- Ruhi**, Ahmet Cemal ve Canan **Ruhi**. Tapu İptali ve Tescil Davaları, 2. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara 2022.
- Sapanoğlu**, Süleyman. Muvazaa ve İnançlı İşlem Davaları, 3. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara 2022.
- Saymen**, Ferit Hakkı. Borçlar Hukuku Dersleri 1. Cilt Umumî Hükümler, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul 1950.

Schwarz, Andreas Bertalan. Borçlar Hukuku Dersleri 1. Cilt (Çeviren: Bülent Davran), İstanbul Üniversitesi Yayını No: 345, Kardeşler Basımevi, İstanbul 1948.

Tekinay, Selahattin Sulhi. Borçlar Hukuku, 4. Bası, Sermet Matbaası, İstanbul 1979.

Tekinay, Selahattin Sulhi, Sermet, **Akman**, Haluk **Burcuoğlu** ve Atilla **Altop**. Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 7. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul 1993.

Uyar, Talih. Tasarrufun İptali Davası ve “Muvazaa”, “Nam-ı Müstear”, “İşletmenin Devri”, “Kanuna Karşı Hile” ve “Perdeyi Kaldırma Teorisi”, Ankara Barosu Dergisi Yıl: 2016, Sayı:2, s. 343-403. (Uyar, Muvazaa)

Uyar, Talih. İcra ve İflas Hukukunda Tasarrufun İptali Davasının Konusu, Ankara Barosu Dergisi Yıl: 2011, Sayı:1, s. 211-231. (Uyar, İptal Davasının Konusu)

Von Tuhr, Andreas. Borçlar Hukuku (Çeviren: Cevat Edege), Yargıtay Yayını No: 15, 2. Baskı, Olgaç Matbaası, Ankara 1983.

Yavuz, Nihat. Türk Borçlar Kanunu Şerhi, 1. Cilt, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2015. (Yavuz, Borçlar)

Yavuz, Nihat. Muvazaa İnançlı İşlem Nam-ı Müstear ve Kanuna Karşı Hile Davaları, Yetkin Yayınları, Ankara 2001. (Yavuz, Muvazaa)

Yılmaz, Ejder. Hukuk Sözlüğü, Yetkin Yayınları, Yenilenmiş 4. Baskı, Ankara 2012.

İnternet Kaynakları

- www.kazanci.com
- www.lexpera.com.tr
- <https://sozluk.gov.tr/>
- www.kararara.com
- www.jurix.com.tr
- <https://dergipark.org.tr>
- <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- <http://www.ankarabarusu.org.tr/site/ankarabarusu/tekmakale/2011-1/2011-1-8.pdf> (erişim tarihi: 20.02.2022)
- <https://app.trdizin.gov.tr/makale/TXpNME16VTNOdz09/borclunun-haline-munasip-evinin-tasarrufun-iptali-davasina-konu-olup-olamayacagi-sorunu> (Erişim Tarihi: 20.02.2022)
- http://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/10_8.pdf (Erişim Tarihi: 20.02.2022)

